

Taal en communicatie

Een leerling kijkt naar zijn rekenwerk en zegt: <i>“Dit kan ik niet.”</i> De leraar zegt: <i>“Doe maar wat je lukt.”</i>	De leraar stelt gesloten vragen aan sommige leerlingen en open vragen aan anderen.	Bij het nakijken van werk zegt de leraar: <i>“Dit is voor jou echt heel knap.”</i> Er volgt geen verdere feedback.
Voorafgaand aan een opdracht zegt de leraar tegen een leerling: <i>“Deze is best moeilijk voor jou.”</i>	Tijdens het klassengesprek krijgen steeds dezelfde leerlingen een beurt. Een andere leerling steekt zijn vinger nauwelijks nog op.	Een leerling geeft een onvolledig antwoord. De leraar gaat snel door naar een andere leerling.

Onderwijsaanbod en instructie

Een leerling werkt al langere tijd met vereenvoudigde opdrachten en volgt de basisinstructie niet meer.	Door tijdgebrek wordt de instructie voor een groepje ingekort, terwijl zij aangeven het niet te begrijpen.	Een leerling hoeft minder opgaven te maken zodat hij “in elk geval iets af heeft”.
Bij een project krijgt een leerling vooral uitvoerende taken, terwijl anderen denken ontwerptaken krijgen.	Extra tijd wordt vooral gebruikt voor herhaling en/of verlengde instructie, niet voor verdieping of uitdaging.	Een leerling mag een taak overslaan omdat hij er de vorige keer moeite mee had.

Verwachtingen en overtuigingen

In de teamkamer zegt een leraar: “Met deze thuissituatie kun je eigenlijk niet meer verwachten.”	Bij het plannen van de les worden de doelen naar beneden bijgesteld omdat “de groep dit niveau toch niet aankan”.	Een leerling wordt nauwelijks bevraagd omdat zijn antwoorden vaak kort of onvolledig zijn.
Bij tegenvallende resultaten wordt gedacht: “Dit past bij dit kind.”	Een eerdere toets wordt gezien als doorslaggevend voor het verdere aanbod.	Over een leerling wordt gezegd: “Hij is nu eenmaal geen rekentalent.”
Een leerkracht vergelijkt een leerling met zijn broer/zusje: “Die was ook geen ster in begrijpend lezen.”		

Gedrag en zelfstandigheid

Storend gedrag van een leerling wordt genegeerd om de rust in de groep te bewaren.	Regels over stil werken worden bij sommige leerlingen minder consequent toegepast.	Een leerling mag structureel naast de leraar zitten en werkt weinig zelfstandig.
Wanneer een leerling vastloopt, neemt de leraar het werk deels over om tempo te houden.	Een leerling krijgt sneller hulp dan andere leerlingen, zonder eerst zelf te laten proberen.	Bij groepswork krijgt een leerling weinig verantwoordelijkheid voor het eindresultaat.
Steeds dezelfde rustige, sterke leerling wordt naast de gedragsmatige uitdagende leerling gezet.		

Feedback en doelen

De feedback op werk bestaat vooral uit opmerkingen als “goed geprobeerd” of “fijn dat je bezig bent”.	Fouten worden niet klassikaal besproken om negatieve gevoelens te voorkomen.	Leerdoelen worden niet expliciet benoemd, omdat ze te abstract lijken voor een deel van de groep.
De leraar corrigeert vooral wat fout is, zonder te bespreken hoe het beter kan.	Bij vooruitgang wordt vooral inzet benoemd, niet wat inhoudelijk gegroeid is.	Leerlingen weten na afloop van de les niet goed wat ze hebben geleerd of waarom.

Team & schoolcontext

In een leerlingbespreking gaat het gesprek vooral over beperkingen en belemmeringen.	Bij een adviesgesprek wordt gezegd dat een hoger niveau “te veel druk” zou geven.	Collega’s hanteren verschillende verwachtingen voor dezelfde leerling, zonder dit af te stemmen.
Bij zorgoverleg wordt vooral gesproken over ondersteuning, minder over ambitie.	Het team verlaagt doelen omdat eerdere groepen dit niveau ook niet haalden.	Besluiten over leerlingen worden genomen op basis van de laagste scores.
Een leraar zegt: “Dit is gewoon een hele moeilijke groep.”	Een leraar reageert: “Dit kunnen mijn leerlingen niet.”	

Onderbouw situaties

Een kleuter zegt bij een puzzel: “Ik kan dit niet.” De leraar zegt: “Laat maar, dan doen we een makkelijke.”	De leraar praat veel vóór een kleuter.	Een kleuter blijft langdurig in dezelfde hoek spelen zonder dat het spel verdiept wordt.
Een kleuter mag een activiteit overslaan omdat hij die “toch nog niet kan”.	Over een kleuter wordt gezegd: “Hij is nog jong, dat komt later wel.”	De leraar verwacht weinig zelfstandigheid van een kleuter en neemt veel handelingen over.
Een kleuter hoeft niet mee te doen aan een activiteit omdat hij het spannend vindt.	Bij conflicten grijpt de leraar snel in zonder de kleuters zelf te laten meedenken.	De feedback bestaat vooral uit algemene complimenten zoals “goed zo” of “knap gedaan”.
Leerdoelen voor spel of taal worden niet expliciet gemaakt of benoemd.	Er wordt weinig gesproken over taal- of denkambitie bij kleuters.	Bij keuzes over aanbod wordt vooral gekeken naar wat praktisch haalbaar is.

Kleur	Thema
Rood	Taal & interactie
Paars	Aanbod & instructie
Groen	Verwachtingen & overtuigingen
Blauw	Gedrag & zelfstandigheid
Roze	Feedback & doelen
Zwart	Team & schoolcontext

Tips voor de leraar

Taal & communicatie	Aanbod & instructie	Verwachtingen & overtuigingen
Wat doet de leerkracht wél? • Reageert op uitspraken als <i>“Dit kan ik niet”</i> met groeitaal, bijvoorbeeld: <i>“Je kunt het nog niet, laten we kijken wat een eerste stap is.”</i> • Stelt open, verdiepende vragen aan alle leerlingen, ongeacht niveau. • Geeft iedereen bewust spreektijd (bijv. via beurtkaartjes of denktijd). • Vraagt door bij onvolledige antwoorden: <i>“Kun je uitleggen hoe je dat bedoelt?”</i> • Benoemt concreet wat er goed gaat, niet alleen dát het goed gaat. • Introduceert nieuwe woorden en denktaal en verwacht dat leerlingen die gebruiken. • Laat leerlingen elkaars ideeën verwoorden en aanvullen.	Wat doet de leerkracht wél? • Zorgt dat alle leerlingen toegang houden tot de basisdoelen. • Differentieert in ondersteuning, niet in ambitie. • Biedt verlengde instructie volledig aan, ook bij tijdsdruk. • Geeft leerlingen uitdagende denk- en ontwerptaken, niet alleen uitvoerend werk. • Gebruikt extra tijd voor verdieping of verrijking, naast herhaling. • Laat leerlingen taken afronden met passende ondersteuning, in plaats van overslaan. • Verwacht dat iedere leerling actief meedenkt tijdens projecten.	Wat doet de leerkracht wél? • Spreekt over leerlingen in termen van ontwikkeling en potentie. • Stelt leerdoelen op basis van het curriculum, niet op aannames over achtergrond. • Blijft leerlingen bevragen, ook als antwoorden kort of onzeker zijn. • Ziet resultaten als momentopnames, niet als vaststaand bewijs. • Gebruikt toetsen om onderwijs bij te sturen, niet om kansen te beperken. • Vermijdt vaste labels (<i>“geen rekentalent”</i>) en spreekt in leerbare vaardigheden. • Reflecteert bewust op eigen aannames en overtuigingen.

Gedrag & zelfstandigheid	Feedback & doelen	Team & schoolcontext
Wat doet de leerkracht wél? • Hanteert regels consistent voor alle leerlingen. • Benoemt gewenst gedrag expliciet en verwacht dit ook daadwerkelijk. • Stimuleert zelfstandigheid met duidelijke stappen en hulpmiddelen. • Geeft eerst denktijd voordat hulp wordt geboden. • Laat leerlingen zelf oplossingen bedenken bij vastlopen. • Verdeelt verantwoordelijkheid eerlijk bij samenwerkend leren. • Ziet gedrag als iets wat aangeleerd en ontwikkeld kan worden.	Wat doet de leerkracht wél? • Benoemt vooraf heldere, begrijpelijke leerdoelen. • Geeft feedback die antwoord geeft op: - o Wat ging goed? - o Wat kan beter? - o Hoe pak je dat aan? • Bespreekt fouten klassikaal als leermomenten. • Richt feedback op inhoudelijke groei, niet alleen op inzet. • Laat leerlingen verwoorden wat ze geleerd hebben en waarom. • Gebruikt succescriteria zodat leerlingen weten wanneer iets “goed” is. • Stimuleert zelf- en peerfeedback.	Wat doet de leerkracht wél? • Spreekt met elkaar over ambitie, niet alleen over ondersteuning. • Formuleert gezamenlijke verwachtingen voor leerlingen. • Bespreekt leerlingen in termen van mogelijkheden en volgende stappen. • Stemmen verwachtingen onderling af om willekeur te voorkomen. • Houdt doelen hoog, ook als eerdere resultaten lager waren. • Baseert besluiten op meerdere bronnen, niet alleen laagste scores. • Creëert een schoolcultuur waarin hoge verwachtingen de norm zijn.